

Lausunto

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksen lausunto

Kysely Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiasta

Tässä kyselyssä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pyytää lausuntoja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta. Lausunto pyydetään antamaan seuraavien osa-alueiden osalta:

1. Strateginen yhteentoimivuus
2. Yhteistyö yleisesti
3. Yhteistyön eri osa-alueet tarkemmin
4. Läpileikkaavat näkökulmat ja tavoitteet
5. Muut kysymykset ja kommentit

Kunta: Karkkilan kaupunki

Lausunnon antajan nimi: Karkkilan kaupunginhallitus 18.9.2023, § 226

Yhteys henkilön nimi: Suunnittelija Satu Ahjoniemi

Yhteys henkilön sähköpostiosoite: satu.ahjoniemi@karkkila.fi

1. Strateginen yhteentoimivuus: Miten arvioitte Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksen ja kunnan strategian ja tavoitteiden yhteentoimivuutta?

Karkkilan kaupunkistrategian arvot ja tavoitteet ovat linjassa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palveluiden järjestämisen kanssa. Karkkilan kaupunkistrategian muutosteemat ovat kasvun ja elinvoiman edistäminen, hyvinvoinnin vahvistaminen sekä jatkuvuuden ja toimintakyvyn turvaaminen. Parhailaan käynnissä olevassa kaupunkistrategian puolivälitarkastelussa on tarkoitus nostaa hyvinvoinnin vahvistamista entistä merkittävämpään asemaan.

Palveluiden järjestämisen periaatteiksi LUVN nostaa kuusi yhteistä periaatetta, jotka ovat "Anna asiakkaan valita", "Anna vastuuta", "Vahvista perustaso", "Valitse kustannustehokkain tapa", "Digitalisoi" ja "Luovu". Karkkilan asukkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta perustason vahvistaminen eli hoitoon ja palveluihin pääsemisen parantaminen on täällä merkittävä periaate. Perustason palveluja vahvistamalla voidaan vähentää tarvetta raskaammille palveluille. Myös matalan kynnyksen palvelujen

Lausunto

vahvistaminen on tärkeä periaate. Matala kynnys voi palvelustrategialuonnoksen mukaan tarkoittaa esimerkiksi sitä, että asiakas ei tarvitse lähetettä ja palvelussa voidaan asioida anonyymisti, ilman ajanvarausta ja maksutta. Pienituloisille voi jo palvelujen hinta olla kynnyskysymys palveluun pääsulle. Eikä aina löydy voimavaroja tai edes keinoja hakeutua avun tarpeessa muualle. Fyysisten palvelujen tarve on hyvä tunnistaa, vaikka digitaalisia palveluja lisätäänkin. Onkin hyvä, että palvelustrategian luonnoksessa todetaan, että LUVN huomioi myös ne asiakkaat, joilla ei ole halua, kykyä tai voimavaroja valita itse.

Karkkilan asukkaiden hyvinvoinnille ja alueen elinvoimalle on ratkaisevan olennaista, että täällä sijaitsee tulevaisuudessakin sosiaali- ja terveysasema. Terveysaseman tilat ovat äskettäin peruskorjattu ja ne ovat toimivat, turvalliset ja terveelliset. Maantieteellisesti Karkkilan terveysaseman sijaitsee hyvin palvelukseen hyvinvointialueen pohjoisen osan väestöä myös yli kuntarajojen. Myös henkilökunnan saatavuuden osalta Karkkila on alueellisesti hyvällä paikalla.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksen liitteiden palvelujen verkoston skenaariot ovatkin Karkkilan näkökulmasta osin karua luettavaa. Palvelustrategialuonnoksessa todetaan hyvinvoinnin erojen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella olevan suurta ja Karkkilan väestö onkin hyvinvointialueen keskiarvoon nähden monella hyvinvoinnin mittarilla heikommassa asemassa. Kuten strategialuonnoskin toteaa, on Karkkilassa sairastavuus hyvinvointialueen korkeinta ja keskimääräinen kokonaiseläke on alueen pienin. Täällä on paljon palveluja tarvitsevia asiakkaita ja ongelmien kasautumista. Karkkilan terveysaseman lähipalvelut onkin syytä turvata sekä väestön että maantieteellinen sijainnin perusteella. Lähipalvelujen säilyminen Karkkilassa on kaupungin väestörakenteen ja kaupunkilaisten tulevaisuuden hyvinvoinnin näkökulmasta erittäin kriittinen asia.

Hyvinvointialueen tärkein tavoite on hyvinvoivat länsiusuimaalaiset. Kuntien tärkein tavoite on hyvinvoivat kuntalaiset. Karkkilan kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta saatavat ja saavutettavat lähipalvelut ovat kriittisen tärkeitä.

2. Yhteistyö yleisesti: Miten onnistuneesti palvelustrategialuonnos ottaa huomioon hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön alueet ja rakenteet?

Palvelustrategialuonnos ei avaa riittävästi yhteistyön alueita ja rakenteita kunnan näkökulmasta. Eri kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyön alueet ja rakenteet ovat erilaisia. Kunnissa voivat myös resurssit merkittävästi vaihdella. Hyvinvointialueen ja kuntien välille tarvitaan selkeästi määritellyt rakenteet, tehtävät ja roolit. Asiat voidaan ymmärtää eri tavoin, joten myös termien määrittely ja yhteisen näkemyksen varmistaminen olisi palvelustrategiassa tarpeen.

Laaja-alainen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävä koskee kaikkia kunnan toimialoja. Sivistystoimi on Karkkilassa toimiala, joka sisältää opetuksen ja varhaiskasvatuksen lisäksi myös kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnot. Työllisyyspalvelut ja maahanmuuttopalvelut kuuluvat Karkkilassa elinvoiman palvelualueelle. Varautuminen ja sisäinen turvallisuus ovat myös toimialarajat ylittävää toimintaa. Palvelustrategialuonnos rakentuu hyvinvointialueen palvelurakenteen pohjalta ja yhteistyönäkökulma jää varsin kevyeksi. Lopullisessa palvelustrategiassa tuleekin nostaa paremmin esiin kuntien roolia hyvinvointialueen yhteistyökumppanina.

3. Yhteistyöalueet tarkemmin: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta seuraavien yhteistyöalueiden osalta:

3A. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on hyvinvointialueelle ja kunnille yhteinen tehtävä ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tulisi toimia yhteistyössä. Palvelustrategialuonnos ei kuvaa riittävästi yhteisiä rakenteita ja tavoitteita hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2001) 6 ja 7 § säätävät muun muassa vuosittaisista hyte-neuvotteluista, jotka hyvinvointialue järjestää ja johon kunnilla on velvollisuus osallistua. Tuolloin hyvinvointialue, kunnat ja muut alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevät toimijat neuvottelevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteista, toimenpiteistä yhteistyöstä ja seurannasta.

Neuvottelujen suhteen olisi sovittava tarkempia yksityiskohtia. Esimerkiksi kuinka laajasti ja mikä taho edustaa missäkin. Roolituksen ja neuvottelumandaatin tulisi olla selvät. Lisäksi tulisi miettiä kuka hyväksyy ja toimeenpanee neuvotteluiden lopputuloksen kunnissa ja hyvinvointialueilla, miten neuvottelutulos hyväksytään ja miten sovittuja asioita seurataan. Karkkilan kaupunki pitää myös tärkeänä sitä, että olisi mahdollisuus käydä kuntakohtaisia, kahdenvälisiä neuvotteluja hyvinvointialueen kanssa. Hyte-työn yhteistyötarpeet sekä kuntakohtaiset painopisteet voivat eri kunnissa vaihdella.

On olennaista, että yhteistyörakenteista ja yhteistyön johtamisesta sovitaan alueen kuntien ja muiden merkittävien toimijoiden kanssa. Alueella pitäisi olla yhteisesti sovittuja strategisia tavoitteita, toimenpiteitä ja mittareita. Näiden tavoitteiden, toimenpiteiden ja mittarien tulisi perustua yhteiseen tilannekuvaan ja näkemykseen tulevaisuudesta.

3B. Sivistystoimi?

Hyvinvointialueen reunakunnille tulee tarjota saavutettavat, tasavertaiset ja yhdenmukaiset palvelut. Oppilashuollon sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lähipalveluita tulee olla tulevaisuudessakin saatavilla Karkkilan omissa toimipisteissä. Oppilashuollon siirryttyä hyvinvointialueelle ovat palveluiden saatavuus kouluissa sekä yhteistyö kaupungin kanssa jo nyt heikentyneet.

Hyvinvointialueen ja kuntien välisten yhdyspintarakenteiden tulee olla selkeät ja yhteistyössä sovitut. Myös palvelupolkujen tulee olla selkeät, joissa eri toimijoiden roolit on määritelty. Palveluiden suunnittelussa ja rakenteita kehittäessä tulee huomioida moniammatillisuus ja eri toimijoiden roolit. Eri organisaatioiden yhdyspintoja tulee tarkastella ja sujuvoittaa, eikä palvelujen saatavuutta tai palveluverkkoa saa rajoittaa. Karkkilassa ei ole tällä hetkellä saatavilla yhtä laajasti palveluita kuin hyvinvointialueen isommissa kunnissa.

Lähipalveluina tuotettavat neuvolapalvelut sekä oppilas- ja opiskeluhuoltopalvelut tulee tulevaisuudessakin turvata. Oppilas- ja opiskeluhuoltopalvelut sekä vaativan erityisen tuen palvelut tulee turvata opetuksen ohella myös varhaiskasvatuksessa. Perhekeskustoimintaa kuntatasolla tulee selkeyttää. Mielen terveystoimintaa tulee turvata kaikissa ikäryhmissä. Psykiatrisen sairaanhoitajan

Lausunto

palvelut olivat aiemmin Karkkilassa saatavilla myös kouluissa, mutta tällä hetkellä sellaista mahdollisuutta ei ole, tarpeesta huolimatta.

Viime aikoina lasten ja nuorten huonovointisuus on lisääntynyt huolestuttavasti Karkkilassa. Lapsilla, nuorilla ja lapsiperheillä on tarvetta vahvoille tukitoimille myös hyvinvointialueelta. Sekä ennaltaehkäisevien että korjaavien sosiaali- ja terveyspalveluiden sujuva saatavuus tulee turvata Karkkilassa myös tulevaisuudessa.

3C. Työllisyys?

Hyvinvointialueen työllistymistä edistävien palvelujen yhteensovittaminen Karkkilan kaupungin työllisyyspalvelujen ja tulevan työllisyysalueen (2025) palvelujen kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Palvelujen suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon erityisesti heikommassa työmarkkina-asetmassa olevien työttömien työkyvyn selvittämiseen, terveydenhuoltoon ja kuntoutukseen liittyvät palvelut ja palveluiden saatavuus lähipalveluna ja tasaveroisesti koko alueella. Palveluiden suunnittelua olisi tärkeää tehdä yhdessä kuntien työllisyyspalveluiden tai tulevien työllisyysalueiden kanssa, jotta päällekkäisiltä toiminnoilta välttyttäisiin. TYP-työn kehittäminen kuntien ja Kelan kanssa vahvemmin työllisyyteen tähtääväksi ja palvelupolkujen nopeuttamiseksi kohti työelämää tulisi olla yhteiskehittämisen tavoitteena. Myös kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ja tavoitteellisuutta olisi hyvä kehittää vahvemmin työllisyyteen tähtäävänä palveluna yhdessä työllisyydenhoidon kanssa.

3D. Maahanmuutto ja kotoutuminen?

Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus lisääntyy Karkkilan alueella. Onkin tärkeää ottaa huomioon väestön kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus asiakkaiden kohtaamisessa ja palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Tämä on huomioitu palvelustrategialuonnoksen nykytilan kuvauksessa, mutta muuten maahanmuuttajia ja vieraskielisiä ei ole mainittu esityksessä erikseen, vaan aina palvelualueiden yhteydessä. Tämä on toisaalta hyvä, mutta toisaalta heidän tarpeensa eroavat hyvinkin paljon valtaväestön tarpeista. Tulisi esimerkiksi ottaa huomioon, että vieraista kulttuureista tulevilla voi olla varsin erilainen käsitys asioista ja jopa termeistä. Lisäksi digitaalisten palvelujen käyttö voi olla käytännössä mahdotonta. Tulkkipalvelujen mahdollisuus olisi taattava. Maahanmuuttajien sekä vieraskielisten osalta lähipalvelut /paikalliset palvelut ovatkin paras keino oikeanlaisen ja -aikaisen palvelun saavutettavuudessa sekä itseohjautuvuuden mahdollistajana.

3E. Varautuminen ja sisäinen turvallisuus?

Hyvinvointialueen ja kuntien pitää tehdä tiiviimpää yhteistyötä varautumisen ja turvallisuuden osalta. Hyvinvointialueudistuksen jälkeen myös varautumisen ja turvallisuuden osalta on säännöllinen ja systemaattinen yhteistyö jäänyt ja tilanne tulisi korjata mahdollisimman pian. Lisäksi toimintaan tulee resursoida riittävästi.

4. Läpileikkaavat näkökulmat: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta (esim. digitaaliset palvelut ja ICT-infrastrukturi, palvelujen verkosto ja toimitilat, tuotantotavat ja hankinta)?

Lausunto

Digitaalisten palveluiden kirjo on laaja ja järjestelmät ovat päällekkäisiä. On kannatettavaa, että järjestelmien harmonisointi on todettu luonnoksessa olevan yksi tärkeimmistä kehityskohteista lähivuosina. Samalla tulee tarkastella miten hyvinvointialueen ja kuntien digitaaliset ohjelmat ja alustat toimivat keskenään? Miten tieto kulkee hyvinvointialueen ja kuntien välillä?

Digitaalisten palvelujen osalta tulee huomioida myös digitaalisesti syrjäytyneet tai digitaalisesti eriarvoisessa asemassa olevat kuten sellaiset heikommassa asemassa olevat erityisryhmät, joilla on haasteita digitaalisten laitteiden kanssa. Digitaalinen ohjaus ja neuvonta sekä asiointi on esimerkiksi vaikeaa henkilöllä, joka ei osaa suomea eikä hänellä ole kokemusta digitaalisista laitteista. Digitaaliset palvelut kuten esim. itsehoitoarviot sekä esitietolomakkeen täyttäminen tuottavat ongelmia, koska termistö on vaikeasta hahmotettavaa. Digitaalisia palveluita käyttöönotettaessa tulisikin pohtia missä palveluissa ja kenen kohdalla niiden käytön lisääminen on tarkoituksenmukaista.

5. Muut kysymykset ja kommentit: Millaisia muita hyvinvointialueen ja kuntien väliseen yhteistyöhön liittyviä ja palvelustrategiaa koskevia kysymyksiä tai kommentteja haluatte esittää?

Vuodesta 2023 on kulunut jo $\frac{3}{4}$, mutta silti kokemus kunnissa on, että yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueen välillä on yhä alkutekijöissään. SOTEPE-palvelujen siirryttyä LUVN:lle, on tieto kulkenut kuntien suuntaan heikommin kuin aikaisemmin. Tässä olisi paljon parannettavaa. Esimerkiksi aikaisemmin tiedettiin organisaation yhteyshenkilöt, mutta tällä hetkellä tietoa on vaikea löytää ja se tekee yhteistyöntekemisestä hankalaa.

Hyvinvointialueet ovat heti aloittaessaan olleet haasteiden edessä. On hyvä pohtia, miten hyvinvointialueen toimintaa ja vastuulla olevia palveluja uudistetaan, niin että samalla saavutetaan asetetut tavoitteet. Taloudellisen kestävyuden saavuttaminen nostetaan keskeiseksi tavoitteeksi ja palvelustrategia kytkeytyy tiiviisti talousarvioon. Onkin tärkeää panostaa perustason palveluihin, jotta raskaampien palveluiden, kuten erikoissairaanhoidon tarve vähenee. Taloudellista kestävyyttä mietittäessä tulee myös huomioida ihmisten hyvinvointi. Tasapainon löytäminen kestäväen talouden ja hyvinvoinnin välillä on olennaista.

Heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien huomioiminen on eriarvoisuuden vähentämiseksi olennaista mahdollisista sopeutustoimista päätettäessä. Kuntien erilaisuus tulisi huomioida. Eri kunnilla on vaihtelevat tarpeet, resurssit ja valmiudet. Karkkilan kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta myös hyvinvointialueen reunakunnille pitää turvata lähipalvelut huomioiden palveluverkon kokonaisuuskattavuus myös Länsi-Uudenmaan reuna-alueilla ja erityisen painokkaasti asiaa tulee suunnitella suhteessa alueellisen palvelutarpeeseen.

Palvelustrategialuonnoksen lausuntoaikataulu oli varsin tiukka. Toivomme, että lausuntomme saa tästä huolimatta sille kuuluvan painoarvon Länsi-Uudenmaan palveluiden tulevaisuuden suunnittelussa.